

การศึกษาวิเคราะห์กรรมวิบากของพระพุทธเจ้า ที่ปรากฏในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก
An Analytical Study of the Karma Result of Buddha as
in the suttanta pitaka.

พระมหาวิจิตร กลยานจิตโต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบانيศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “ การศึกษาวิเคราะห์กรรมวิบากของพระพุทธเจ้า ที่ปรากฏในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์วิบากกรรม ของพระพุทธเจ้าในส่วนที่เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก

ผลจากการวิจัยพบว่า การกระทำกรรมของพระโพธิสัตว์ในชาติต่าง ๆ นั้นมีผลทำให้ได้รับวิบากกรรมต่าง ๆ กัน บางชาติก็ตกนรก บางชาติก็ตกอบายในชาติที่ตกอบาย ๔ ชาติ ในชาติที่ตกนรก ๕ ชาติ.

ในชาติปัจจุบันหลังจากได้ตรัสรู้แล้วพระพุทธเจ้ายังได้เสวยวิบากต่าง ๆ อีก เช่น การทำทวารกิริยา ๖ ปี ๑ การถูกกล่าวโทษ ๑ การถูกตำหนิ ๑ การถูกกล่าวหา ๑ การถูกศิลากระทบ ๑ การเสวยเวทนาจากสะเก็ดหิน ๑ การถูกปล่อยช้างนาฬาคีรี ๑ การถูกฆ่าตัดด้วยศาสตรา ๑ การปวดศีรษะ ๑ การกินข้าวแดง ๑ ความเจ็บปวดสาหัสที่กลางหลัง ๑ การลงโลหิต ๑ การกระหายน้ำ ๑ เหล่านี้เป็นเหตุฝ่ายอกุศล จะเห็นได้ว่าแม้พระพุทธเจ้าจะตรัสรู้แล้วยังไม่สามารถข้ามพ้นกรรมไปได้ ยังต้องเสวยวิบากกรรมที่ได้ทำไว้ในอดีตอีก เมื่อวิเคราะห์วิบากกรรมที่พระพุทธเจ้าได้กระทำในครั้งเป็นพระโพธิสัตว์นั้น วิเคราะห์ตามกรรม ๑๒ จัดเข้าในกรรม ๑๒ ว่าโดยการ เป็น อปราปรियเวทนิยกรรม ว่าโดยกิจ เป็นอุปถัมภกกรรม ฝ่ายอกุศล ว่าโดยลำดับ เป็นพหุกรรม

ซึ่งบัดนี้พระพุทธเจ้าเป็นผู้สิ้นบาปและบุญ เว้นจากความเร่าร้อนทั้งปวง ไม่มีความเศร้าโศก ไม่คับแค้น เป็นผู้ไม่มีอาสวะ นิพพานแล้ว

คำสำคัญ : กรรมวิบาก พระโพธิสัตว์ วิบากกรรมของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้า พระสุตตันตปิฎก

Abstract

This academic paper was a part of this research is to study misery from bad deeds (Karma Vipaka) which have appeared in Suttanta Pitaka scriptures and study Buddha's Karma Vipaka in the part of consuming existence as Bhodisatta in order to compare Bhodisatta's Karma Vipaka in each existence in Suttanta Pitaka scriptures.

From The research, it is found that Karma of Bhodisatta in other existences that results getting Karma Vipaka in different way. Some existence he went to hell, some went to Apaya

Bhumi. He went to hell 4 existences and to Apaya Bhumi 5 existences. After Enlightenment, he still had more Karma Vipaka i.e. Difficult Deeds (Tukrkiriya) 1 , accusation 1 , vituperation 1 , imputation 1 , to be touched the rock 1 , consuming feeling (Vetana) from the chip rock 1 , releasing Nalagiri elephant 1 , to be operated by weapon 1 , being a headache 1 , eating the red rice 1 , serious back pain 1 , being thirsty 1 , these are causes in the part of evil side.

The results of the analysis with Karmas 12, putting in Karmas 12 , as for act be Aprapriyawaytaneeya-karma , as for activity be Upatthamphaka-karma in evil side , as for order be Pahula-karma

For now the Lord Buddha come to an end of Papa (Sin) and Punya (Merit) , free from all hotness , sadness and anger , become to passionless one and attain Nibbana.

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุทั้งหลายธรรมปริยายอันเป็นเหตุแห่งความกระเสือกกระสนคือสัตว์ทั้งหลายเป็นผู้มีกรรมเป็นของๆ ตน เป็นผู้รับผลของกรรม เป็นผู้มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นพวกพ้อง มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กระทำกรรมใดไว้ เป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม ย่อมเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น อนึ่ง บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นลัทธิทรัพย์ เป็นผู้ประพฤตินิมนต์ในกาม เป็นผู้พูดเท็จ เป็นผู้พูดส่อเสียด เป็นผู้พูดคำหยาบ เป็นผู้พูดเพ้อเจ้อ เป็นผู้เอาใจได้ของผู้อื่น เป็นผู้คิดปองร้าย เป็นผู้มีความเห็นผิด คือมีความเห็นวิปริตว่า ทานที่ให้แล้วไม่มีผล การเช่นสร้างไม่มีผล การบูชาไม่มีผล ผลวิบากแห่งกรรมที่บุคคลทำดีทำชั่วไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี มารดาไม่มี บิดาไม่มี สัตว์ผู้เป็นอุปาทิกะไม่มี สมณพราหมณ์ผู้ดำเนินไปโดยชอบ ผู้ปฏิบัติชอบ ผู้ทำโลกนี้และโลกหน้าให้แจ้งชัดด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง แล้วสอนผู้อื่นให้รู้ตาม ไม่มีในโลก ดังนี้ บุคคลนั้นย่อมกระเสือกกระสนด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ กายกรรมของเขาคิด วจกรรมของเขาคิด มโนกรรมของเขาคิด คติของเขาคิด การปฏิบัติของเขาคิด ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวคติ ๒ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ นรกอันมีทุกข์โดยส่วนเดียวหรือกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานอันมีปรกติกระเสือกกระสน ของบุคคลผู้มีความผิดอันผู้มีการปฏิบัติอันผิด ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็กำเนิดสัตว์ดิรัจฉานอันมีปรกติกระเสือกกระสนนั้นเป็นฉนวน คือ งู แมลงป่อง ตะขาบ ฟังพอน แมว หู นกเค้าแมวหรือสัตว์ทั้งหลายผู้เข้าถึงกำเนิด สัตว์ดิรัจฉานเหล่าใดเหล่าหนึ่ง แม้อื่นๆ ที่เห็นมนุษย์แล้วย่อมกระเสือกกระสน ดูกรภิกษุทั้งหลาย การปฏิบัติของสัตว์ ย่อมมีเพราะกรรมอันมีแล้วด้วยประการดังนี้แล คือ เขาย่อมปฏิบัติด้วยกรรมที่เขาทำผัสสะอันเป็นวิบากย่อมถูกตัณหาผู้ปฏิบัติแล้ว ดูกรภิกษุทั้งหลาย เขาย่อมกล่าววาทว่าสัตว์ทั้งหลายย่อมเป็นผู้รับผลของกรรม ด้วยประการฉะนี้

กรรม หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือกระทำด้วยจงใจหรือไม่จงใจ ดีหรือชั่ว การกระทำนั้น ๒ อย่างคือ ๑. การทำความดี ๒. การทำความชั่ว การทำความดี เป็นการกระทำที่เป็นบุญหรือเป็นกุศล การทำความชั่ว เป็นการกระทำที่เป็นบาปหรือเป็นอกุศล

กรรม หมายถึงความดีและความไม่ดีด้วยเพราะกรรมคือการกระทำ ส่วนการส่งผลของกรรมนั้น มีทั้งกรรมหนักและกรรมเบา กรรมจะส่งผลหนักหรือจะส่งผลเบาขึ้นขึ้นอยู่กับว่า การประกอบกรรมหรือทำกรรมนั้นมีเจตนาทำ(ตั้งใจหรือจงใจทำ) หรือ ไม่มีเจตนาทำ(ไม่ตั้งใจทำ) ถ้าหากเราตั้งใจทำความดีผลของความดีก็จะส่งผลโดยตรงกันข้ามถ้าหากเราไม่ได้ตั้งใจที่จะทำความดี ผลของความดีก็จะส่งผลน้อยหรือไม่ส่งผลเลย ถ้าเราตั้งใจหรือมีเจตนา

ที่จะประกอบกรรมชั่วหรือทำความชั่ว ผลของการทำความชั่วของเราก็จะส่งผลให้กับเรามาก แต่ถ้าหากเราไม่มีเจตนาหรือไม่มีความตั้งใจที่จะทำความไม่ดีหรือความชั่ว เราก็จะได้รับผลของความชั่วหรือความไม่ดีน้อยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการทำความดี (บุญกุศล) หรือการทำความไม่ดี (บาปอกุศล) ของเรามาจากการกระทำของเราได้ ๓ ทางคือ .....

๑. การกระทำทางกายหมายถึง การใช้ร่างกายทำกรรมหรือประกอบกรรมหรือลงมือทำนั่นเอง

๒. การกระทำทางวาจาหมายถึง การใช้วาจา คำพูด ทำกรรมหรือประกอบกรรม

๓. การกระทำทางใจหมายถึง เกิดจากความนึกคิดหรือการใช้ความนึกคิดทำกรรมหรือประกอบกรรม ผลของกรรมจะเกิดก็ต่อเมื่อ การกระทำกรรมหรือประกอบกรรมนั้นๆ ของตัวเราและหรือคนอื่นๆ ทำให้ตัวของเราและหรือคนอื่นเดือดร้อน ไม่สบายใจและเป็นทุกข์ จุดเริ่มต้นของการประกอบกรรมหรือการทำกรรมนั้น จะเริ่มจากทางใจหรือทางความนึกคิดของเราก่อน พอคิดบ่อยๆ เข้า ก็จะส่งผลไปให้วาจาทำกรรมหรือประกอบกรรมขึ้น พอพูดบ่อยๆ เข้าที่นี้ก็ใช้กายหรือร่างกายของเราทำกรรมหรือลงมือทำเลย การประกอบกรรมโดยการกระทำทางกายและทางวาจาทำให้เกิด เจ้ากรรมนายเวร

วิบากกรรม วิบากกรรมนี้แก้ไม่ได้ ดังคำกล่าวในทางพระพุทธศาสนาที่ว่า ทำกรรมสิ่งใดย่อมได้รับผลอย่างนั้น ปลุกพืชชนิดไหนก็ย่อมได้ผลของพืชชนิดนั้น เป็นกรรมที่ทำให้เราต้องมาเวียนเกิดเวียนตายกันไม่รู้จบและส่งผลให้เราทั้งทุกข์และสุขคละกันอยู่ในทุกวันนี้ จึงเป็นเหตุที่ต้องให้มีพระพุทธเจ้า จึงต้องมีการเรียนรู้และศึกษาธรรม จึงต้องมีการฝึกจิตฝึกสมาธิกัน เพื่อยกจิตให้สูงขึ้นไม่ให้ตกต่ำ ฝึกจิตมุ่งสู่การหลุดพ้น คือพระนิพพาน กรรมชนิดนี้ถ้าเข้าพระนิพพานเมื่อไรก็จะกลายเป็นโอหสิกรรมทันที วิบากกรรมนี้ทุกคนต้องแก้เอง ไม่มีใครช่วยเราได้เลย ไม่ต้องวิ่งแสวงหาให้คนอื่นช่วยเหลือ ก็ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนนี้แหละ เพราะบุญกุศลบารมีต้องสร้างและทำเอาเอง ไม่มีวางขาย ไม่มีแจกและไม่มีแถม คนอื่นๆ เป็นได้แค่คนที่ชี้แนะแนวทางให้เราเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีกรรมที่ได้รับจากพ่อและแม่ของเรานี้ เรารับมาทั้งสอง กรรม หมายถึง การกระทำ ความตั้งใจที่จะกระทำ จัดตามกิริยาที่ทำได้ ๓ อย่าง คือ

กรรม ๓ (การกระทำ, การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม —action; deed)^๑

๑. กายกรรม คือ กระทำทางกาย มีดี๓ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ล่วงเกินประเวณีคู่ครองผู้อื่น มีชั่ว ๓ คือ ขอบฆ่าสัตว์ ขอบลักทรัพย์ ขอบล่วงประเวณีคู่ครองผู้อื่น (กรรมทำด้วยกาย, การกระทำทางกาย — bodily action)

๒. วาจากรรม คือ กระทำทางวาจา มีดี ๔ คือ ไม่พูดโกหก ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ มีชั่ว ๔ คือ ขอบพูดโกหก ขอบพูดส่อเสียด ขอบพูดคำหยาบและขอบพูดเพ้อเจ้อ (กรรมทำด้วยวาจา, การกระทำทางวาจา — verbal action)

๓. มโนกรรม คือ การกระทำหรือคิดด้วยใจ มีดี๓ คือ ไม่อยากได้ของเขา ไม่ปองร้ายเขา และมีความคิดเห็นถูกต้อง มีชั่ว๓ คือ อยากได้ของเขา ปองร้ายเขาและมีความคิดเห็นผิดจากความเป็นจริง (กรรมทำด้วยใจ, การกระทำทางใจ — mental action)

๑ ม.ม. ๑๓/๖๔/๕๖.

กรรมที่ทำแล้วย่อมมีผลเสมอเพราะทุกชีวิตจะดำเนินไปในทางดีหรือทางชั่ว ก็ขึ้นอยู่กับกรรม หรือการกระทำ ที่ตนทำไว้ทั้งสิ้น ดังพระพุทธทวณะว่า “กมฺมฺนา วตฺตตี โลโก กมฺมฺนา วตฺตตี ปชา กมฺมฺนิพฺพณฺนา สตฺตา รตฺสฺสาณฺนํ ยายโต”^๒ สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ปวงประชาก็เป็นไปตามกรรม สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นเครื่องผูกพัน เหมือน หมุดที่ตรึงรถที่กำลังแล่นไปไว้ ฉะนั้น” อีกอย่างหนึ่ง กรรมเหมือนการปลูกพืชคือปลูกพืชเช่นใดก็ได้ผลเช่นนั้น ดังมีพุทธภาษิตที่แสดงถึงความเข้าใจที่ไม่ก่อให้เกิดความสับสนเกี่ยวกับเรื่องของผลกรรมไว้ว่า “ยาทิสํ วปะเต พิชฺชํ ตาทิสํ ลกฺเต ผลํ กลฺยาณการี กลฺยาณํ ปาปการี จ ปาปกํ”^๓ หวานพืชเช่นใด ได้ผลเช่นนั้น (ผู้) ทำดี ได้ดี (ผู้) ทำ ชั่ว ได้ชั่ว วิบากของกรรม นั่นก็คือ กรรมใดทำไปแล้วก่อให้เกิดความเดือดร้อนใจภายหลัง กรรมนั้นไม่ดี ดังบาลีว่า “น ตํ กมฺมํ กตํ สาธู ยํ กตฺวา อนุตฺตปฺปติ ยสฺส อสฺสฺมุโข โรทํ วิปากํ ปฏฺวิเสวติ” กรรมใดทำแล้วย่อมเดือดร้อนภายหลังมีหน้าองน้ำตาร้องไห้อยู่ เสวยผลแห่งกรรมใด กรรมนั้นทำแล้วไม่ดีเลย

ส่วนกรรมใดทำไปแล้วไม่เดือดร้อนใจภายหลัง กรรมนั้นดี ดังบาลีว่า ตถฺยจ กมฺมํ กตํ สาธู ยํ กตฺวา นานฺนฺตปฺปติ ยสฺส ปิตฺติโส สฺมุโน วิปากํ ปฏฺวิเสวติ กรรมใดทำไปแล้ว ไม่ทำให้เดือดร้อนภายหลัง มีหัวใจเข้มแข็งเบิกบานเสวยผล แห่งกรรมใด กรรมนั้น ทำดีแล้ว^๔

ดังนั้น ทุกคนที่ทำความไว้แล้วก็ไม่สามารถล่วงพ้นกรรมนั้นไปได้ ไม่ว่าจะไปในอากาศ ทางทะเล หนีไปทาง ช่องภูเขา ก็ไม่สามารถล่วงพ้นกรรมนั้นไปได้ ดังพระดำรัสที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า บุคคลจะอยู่ในอากาศ จะอยู่ใน ท้ำกลางมหาสมุทร จะเข้าไปสู่ซอกเขาก็กตามที ก็ไม่พ้นจากกรรมชั่วไปได้ เพราะประเทศคือแผ่นดินที่เขาอยู่นั้น บาปกรรมจะตามไม่ทัน ไม่มี ไม่จะเป็นพระมหาโมคคัลลานะที่ถูกพวกเดียรถีย์ทุบจนเป็นเหตุให้ท่านปรินิพพาน และ พระองค์สิมมาล ที่ถูกทำร้ายแม้จะเป็นพระอริยบุคคล คือเป็นพระอรหันต์แล้วก็ตามก็ไม่ล่วงพ้นกรรมที่กระทำไปได้ ไม่จำต้องกล่าวถึงปฏุชนคนธรรมดาเลย แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้พระองค์ตรัสรู้แล้ว ก็ยังต้องเสวย วิปากที่พระองค์เคยกระทำตั้งครั้งที่ยังเป็นพระโพธิสัตว์บำเพ็ญเพียรเพื่อที่จะเป็นพระพุทธเจ้า ในชาติที่ผ่านมาด้วย อย่าง เช่นการที่พระองค์ต้องบำเพ็ญทุกกรกิริยาคือการทำ ความเพียรต้องใช้เวลารั้ง ๖ปีเพราะในอดีตชาติ พระองค์เป็น พราหมณ์ชื่อว่าโชติपालะ กล่าวหาพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่าการตรัสรู้ของสมณะโล้นจกมีแต่ที่ไหน การตรัสรู้ เป็นของได้ยากยิ่ง และยังถูกใส่ความจาก นางจิญจมาณวิกา ว่าพระองค์ทำให้นางท้อง เหตุที่ถูกใส่ความก็เพราะ วิปากกรรม ที่พระองค์เคยกล่าวหาพระปัจเจกพุทธเจ้า เมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์เกิดในตระกูลศูทร เป็นนักร้องชื่อ มุณานิ ตลอดถึงการที่ต้องเสวยวิปากกรรมต่างๆอีกเช่น การดำว้า การกล่าวหา การถูกศิลากระทบ การเสวยเวทน จากสะเก็ดหิน การปล่อยช้างนาหาคิริ การถูกผ้าตัดด้วยศัสตรา การปวดศีรษะ การกินข้าวแดง ความเจ็บปวดสาหัส ที่กลางหลัง การลงโลหิต เหล่านี้เป็นเหตุฝ่ายอกุศล^๕

เพื่อความเข้าใจชัดในเรื่องกรรมและผลของกรรมเป็นเรื่องที่คนทุกคนไม่สามารถปฏิเสธได้ ตามที่ได้ศึกษาค้นคว้าในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฎีกาต่างๆจะเห็นได้ว่า ไม่มีใครล่วงพ้นกรรมไปได้ ไม่ว่าจะเป็พระพุทธเจ้า และพระอัครสาวกพระอรหันต์ตลอดจนถึงสรรพสัตว์

ดังนั้น จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับเรื่องกรรมวิบากของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏ ในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎกในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นข้อมูลหลักฐานเรื่องของกรรมวิบากในทางพระพุทธศาสนาต่อไป

๒ พุ.สุ. ๒๕/ ๖๖๐/๕๐๑

๓ ส. ส. ๑๕/๙๐๓/๓ ; พุ. ชา. ๒๗/๒๙๔/๘๔; ๗๑๓/๑๖๖.

๔ พุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๖๘/๒๘

๕ พุ.อป.อ.๑๙๐

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษารวมวิพากษ์ที่ปรากฏในคัมภีร์สุตตันตปิฎก

๒. เพื่อศึกษารวมวิพากษ์ของพระพุทธเจ้า ในส่วนที่เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์สุตตันตปิฎก

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสารเชิงคุณภาพ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ขึ้นศึกษาข้อมูลจากเอกสาร แบ่งตามแหล่งข้อมูล ดังนี้

๑. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ภาษาไทยและภาษาบาลีคัมภีร์อรรถกถา

๒. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ตำราอื่นๆทางพระพุทธศาสนาและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๓. ศึกษารวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล

๔. เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัย

๔.สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์กรรมวิพากษ์ที่พระพุทธเจ้าได้กระทำในครั้งเป็นพระโพธิสัตว์นั้น ในชาติที่ตกนรก ๕ ชาติ ประกอบไปด้วยชาติที่เป็นนักร้องชื่อปุนาลี ได้กล่าวต่อพระปัจเจกพุทธเจ้าชื่อว่าสุรภี ผู้ไม่ประทุษร้าย (ตอบ) ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น เราท่องเที่ยวอยู่ในนรกเป็นเวลานาน ได้เสวยทุกขเวทนาแสนสาหัส หลายพันปีเป็นอันมาก ด้วยผลกรรมอันเลือนั้น ในภพหลังสุดนี้ เราจึงได้คำกล่าวต่อเพราะเหตุแห่งนางสุนทริกา

ในชาติที่ พระโพธิสัตว์เกิดในตระกูลศูทร เป็นนักร้องชื่อ มุนาหิ ผู้ไม่มีชื่อเสียง ไม่มีความชำนาญอะไร ครั้งนั้น พระปัจเจกพุทธเจ้านามว่าสุรภี มีฤทธิ์มาก มีอำนาจมากไปถึงที่ไกลของเขาด้วยกิจบางอย่าง. เขาพอเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้านั้นเท่านั้น ได้ดำ่ว่า สมณะนี้ทุศีล มีธรรมลามก. เพราะวิบากของอกุศลนั้น เขาจึงได้เสวยทุกขใน นรกเป็นต้นหลายพันปี

ในชาติที่พระโพธิสัตว์เกิด ในตระกูลพราหมณ์ เป็นผู้ศึกษาเล่าเรียนมาก คนเป็นอันมากสักการบูชา ได้บวชเป็นดาบส มีรากเหง้าและ ผลไม้ ในป่าเป็นอาหาร สอนมนต์พวกมิจฉาชีพจำนวนมาก อยู่ในป่าหิมพานต์ พระโพธิสัตว์นั้นพอเห็นพระดาบสรูปหนึ่ง ได้อภิญา ๕ และสมาบัติ ๘ ได้มายังสำนักนั้นเท่านั้น ถูกความริษยาครอบงำพร้อมพวกศิษย์ของตนได้ดำ่ว่าพระฤาษีผู้ไม่ประทุษร้ายนั้นว่าฤาษีนี้หลอกลวง บริโภคกาม ด้วยวิบากของอกุศลกรรมนั้น พระโพธิสัตว์นั้นจึงได้เสวยทุกขในนรกอยู่พันปี

ในชาติที่พระโพธิสัตว์ และน้องชายเป็นลูกพ่อเดียวกัน เมื่อบิดาล่วงลับไปแล้ว ทำการทะเลาะกัน จึงได้คิดร้ายกันและกันเพราะอาศัยพวกทาส พระโพธิสัตว์กดทับน้องชายไว้ แล้วกลิ้งหิน ทับลงเบื้องบนน้องชายนั้น เพราะวิบากของกรรมนั้น พระโพธิสัตว์นั้นได้เสวยทุกขในนรกเป็นต้นหลายพันปี

ในชาติที่พระโพธิสัตว์บังเกิดในตระกูลหนึ่ง ในเวลา เป็นเด็ก กำลังเล่นอยู่ที่ถนนใหญ่ เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าเที่ยววิณทนาตอยู่ในถนนคิดว่า สมณะโง่บัดนี้จะไปไหน จึงถือเอาสะเก็ดหินขว้างไปที่หลังเท้าของท่าน หนึ่งหลังเท้าขาด โลหิตไหลออก. เพราะกรรม อันลามกนั้น พระโพธิสัตว์นั้นได้เสวยทุกขอย่างมหันต์ในนรกหลายพันปีแล้วและยังได้รับวิบากกรรมในชาติปัจจุบันหลังจากได้ตรัสรู้แล้วซึ่งมีทั้งหมด ๑๓ ข้อ คือ

ในการทำทุกกรกริยา ตั้งแต่เริ่มออกบวชบำเพ็ญทุกกรกริยาถึง ๖ ปีเพราะสาเหตุมาจากการกล่าวต่อผู้ตรัสรู้ของพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าการตรัสรู้เป็นของหาได้โดยยากจักมีโพธิมณฑลแต่ที่ไหน โพธิญาณท่านได้ยากอย่างยิ่ง ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น ทำให้พระองค์ได้ประพตกรรมที่ทำให้ยากมาก (ทุกกรกริยา) ที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคมตลอด ๖ ปี แต่นั่นจึงได้บรรลุโพธิญาณ แต่ก็มีได้บรรลุโพธิญาณอันสูงสุดด้วยหนทางนี้ และบรรลุธรรมตักเตือนแล้ว จึงแสวงหาโพธิญาณโดยทางที่ผิด

การถูกกล่าวโทษ ในชาติที่เป็นนักร้อง มุนาฬิ^๖ ได้กล่าวต่อพระปัจเจกพุทธเจ้าชื่อว่าสุรภี ผู้ไม่ประทุษร้าย (ตอบ) ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น จึงท่องเที่ยวอยู่ในนรกเป็นเวลานาน ได้เสวยทุกขเวทนาแสนสาหัส หลายพันปีเป็นอันมาก ด้วยผลกรรมอันเหลือ้นั้น ในภพหลังสุดนี้ จึงได้คำกล่าวต่อเพราะเหตุแห่งนางสุนทรिका

การถูกตำหนิเพราะการกล่าวต่อพระเถระนามว่า นันทะ สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ครอบงำอันตรายทั้งปวง และท่องเที่ยวอยู่ในนรกสังกาสนาน ท่องเที่ยวอยู่ในนรกเป็นเวลานานถึงหมื่นปี ได้ความเป็นมนุษย์แล้ว ได้การกล่าวต่อเป็นอันมากด้วยผลกรรมที่เหลือ้นั้น นางจัญจมานวิกา^๗ มากับหมู่ชน ได้กล่าวต่อพระพุทธเจ้าด้วยคำอันไม่เป็นจริง

การถูกกล่าวหา เมื่อก่อน พระองค์เป็นพราหมณ์ชื่อสุตวา^๘ อันชนทั้งหลายสักการบูชา สอนมนต์ให้กับมาณพประมาณ ๕๐๐ คนในป่าใหญ่ ได้เห็นฤาษีผู้มากแล้ว ได้อภิญญา ๕ มีฤทธิ์มากมาในสำนักจึงกล่าวต่อฤาษีผู้ไม่ประทุษร้าย โดยได้บอกกะพวกศิษย์ว่า ฤาษีพวกนี้มักบริโภคกาม แม้เมื่อบอก (เท่านั้น) พวกมาณพก็เชื่อฟัง ครั้งนั้น มาณพทั้งปวง เทียวไปภิกษาในสกุลๆ พวกนั้นบอกแก่มหาชนว่า ฤาษีพวกนี้ มักบริโภคกาม ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น ภิกษุ ๕๐๐ เหล่านี้ ได้คำกล่าวต่อทั้งหมด เพราะเหตุแห่งนางสุนทรिका

การถูกศิลากระทบ ในกาลก่อน พระองค์ได้ฆ่าพี่น้องชายต่างมารดา^๙ เพราะเหตุแห่งทรัพย์ จับใส่ลงในขอกเขา และบด (ทับ) ด้วยหิน ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น พระเทวทัตจึงผลักก้อนหินใส่ ก้อนหินกลิ้งลงมากระทบนิ้วมือนำจนห้อเลือด

การเสวยเวทนาจากสะเก็ดหินในกาลก่อน เป็นเด็กเล่นอยู่ที่หนทางใหญ่ เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าแล้ว ใส่ไฟเผา (ตัก) ไว้ทั่วหนทาง ด้วยวิบากกรรมนั้น ในภพหลังสุดนี้ พระเทวทัตจึงชักชวนนายขมังธนู^{๑๐} ผู้ฆ่าคนตายมาก เพื่อให้ฆ่าพระองค์

การถูกปล่อยช้างนาฬาคีรี^{๑๑} การที่พระพุทธเจ้าถูกช้างนาฬาคีรีดุร้ายเฆี่ยน วิ่งเข้ามาเพื่อทำร้ายในนครอันประเสริฐมีภูเขาคือกรุงราชคฤห์ ซึ่งมีภูเขาคือภูเขาล้อม เพราะในชาติหนึ่งเป็นนายความช้าง ไล่ช้างไล่กวด พระปัจเจกพุทธเจ้าผู้เที่ยวไปเพื่อบิณฑบาต ผลแห่งกรรมนั้น ชาติสุดท้ายถูกช้างนาฬาคีรีดุร้ายเฆี่ยน วิ่งเข้ามาเพื่อทำร้ายในนครอันประเสริฐมีภูเขาคือกรุงราชคฤห์ ซึ่งมีภูเขาคือภูเขาล้อม

การถูกฆ่าตัดด้วยศาสตราในกาลก่อน^{๑๒} เป็นนายทหารราบ (เป็นแม่ทัพ) ฆ่าบุรุษเป็นอันมากด้วยหอก ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น พระองค์ถูกไฟไหม้อย่างเผ็ดร้อนอยู่ในนรก ด้วยผลอันเหลือแห่งกรรมนั้น บัดนี้ไฟนั้นยังมาไหม้ผิวหนังที่เท้าทั้งสิ้น (อีก) เพราะว่าการกรรมยังไม่พินาศไป

๖ พุ.อป.๓๒/๓๙๒/๔๗๒.พุ.อป.อ.๑๙๘

๗ พุ.อป.ชื้อปุนาลี.๓๒/๓๙๒/๔๗๒.พุ.อป.อ.๑๙๗

๘ พุ.อป.อ.๒๐๐

๙ พุ.อป.๓๒/๓๙๒/๔๗๒.พุ.อป.อ.๒๐๐

๑๐ พุ.อป.๓๒/๓๙๒/๔๗๒.พุ.อป.อ.๒๐๓

๑๑ เรื่องเดียวกัน.๓๒/๓๙๒/๔๗๒./๒๐๔

๑๒ เรื่องเดียวกัน.๓๒/๓๙๒/๔๗๒./๒๐๖/ไทย

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ .กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๔๑

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาอภูกถา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
วิญญาน, ๒๕๓๐-๒๕๓๙. ๑๑

พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬา. กรุงเทพฯโรงพิมพ์มหาจุฬาฯ ๒๕๒๕

พระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ. กรุงเทพฯโรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๒๕

พระไตรปิฎก และอรรถกถา แปล กรุงเทพฯโรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๒๕